

АНОТАЦІЯ

Байдюк І. І. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Сумський державний університет, Суми, 2021.

Дисертацію присвячено визначенню особливостей адміністративно-правового забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами, існуючих прогалин його здійснення та обґрунтуванню напрямків їх усунення.

Пропонується під взаємодією Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами розуміти здійснення Державною прикордонною службою України і правоохоронними органами держави в межах наданих повноважень та на підставі положень закону, узгоджених за місцем, часом, і з найбільш раціональним й ефективним використанням можливостей, дій і заходів для досягнення спільної мети.

У науковій праці дістав подальший розвиток генезис інституту взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами, зокрема, виокремлено такі етапи: 1-й етап (із 31.07.2003 р. до 2006 р.), що розпочинається з моменту створення Державної прикордонної служби України та здійснення нею взаємодії з правоохоронними органами на підставі інструкції 1994 року, яка згодом втратила чинність; 2-й етап (2006–2015 рр.), початок якого обумовлений затвердженням Концепції розвитку Державної прикордонної служби України, одним із напрямків якого стало вдосконалення її взаємодії з правоохоронними органами України; 3-й етап (із 2015 р. – до цього часу), що відзначився особливими умовами взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами та силовими структурами на території проведення операції Об'єднаних сил, їх участю в спільних спеціальних прикордонних операціях.

Встановлюється, що мета взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами є похідною від мети правоохоронної діяльності й мети діяльності кожного суб'єкта взаємодії і полягає в підтриманні умов для охорони визначених законом інтересів людини, суспільства і держави на державному кордоні та в межах прикордонних територій, своєчасному реагуванні на загрози, що можуть чи вже завдали шкоди таким інтересам, їх нейтралізації та ліквідації наслідків.

З'ясовується, що мета обумовлює завдання взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами, які охоплюють превентивні, відновлювальні та каральні правовідносини, що виникають під час здійснення зазначеними суб'єктами правоохоронної діяльності на державному кордоні та в межах прикордонних територій.

Класифікуються принципи взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами на: 1) загальні принципи (верховенство права, законність, повага й додержання прав і свобод людини та громадянина, рівність, науковість, плановість); 2) спеціальні принципи (персональна відповідальність керівництва та співробітників суб'єктів взаємодії за її наслідки, поєднання гласних, негласних та конспіративних форм і методів діяльності, оперативність, ефективність форм та методів взаємодії, професіоналізм співробітників суб'єктів взаємодії, узгодженість дій суб'єктів взаємодії та самостійність кожного з них у межах їх повноважень).

Пропонується під адміністративно-правовим забезпеченням взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами розуміти впорядкування за допомогою адміністративно-правових норм законодавчих і підзаконних актів рівнів, напрямів, форм, методів, інших умов взаємодії зазначених суб'єктів і безпосередньо реалізацію останніми розподілених між ними в межах такої взаємодії обов'язків із метою підтримання умов для охорони визначених законом інтересів людини, суспільства і держави на державному кордоні та в межах прикордонних

територій, своєчасного реагування на загрози, що можуть чи вже завдали шкоди таким інтересам, їх нейтралізації та ліквідації наслідків. Виділяються особливості адміністративно-правового забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами.

Зазначається, що, зважаючи на відсутність спільного нормативного акта, положення якого б визначали концептуальні засади взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами доцільно розробити та затвердити спільним наказом зазначених суб'єктів Концепцію взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами.

Формулюється авторське розуміння поняття «форми взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами» та визначаються їх види: 1) обмін інформацією; 2) спільні операції, зокрема, проведення прикордонних операцій; 3) спільне патрулювання поза пунктами пропуску на державному кордоні; 4) спільна координація діяльності інших суб'єктів у межах наданої компетенції; 5) проведення спільних навчань співробітників, наукових та методичних заходів.

Визначається сутність методів взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами та виокремлюються адміністративні (регламентаційні, розпорядчі методи, метод примусу), організаційні (методи планування, прогнозування, інформаційного забезпечення, вироблення рішень, організації виконання рішень й контролю за виконанням, інструктування, роботи з персоналом) та економічні методи.

Розкриваються підстави неналежної юридичної відповідальності Державної прикордонної служби України і правоохоронних органів як суб'єктів взаємодії та вдосконалюються положення щодо її визначення.

Узагальнюється зарубіжний досвід діяльності та взаємодії органів прикордонної служби та органів публічної адміністрації, що виконують правоохоронні функції (Польща, Латвія, США, Казахстан, Киргизстан, Грузія, Молдова). З'ясовується, що правові засади взаємодії прикордонних

органів цих держав з іншими суб'єктами містяться в законодавчих та підзаконних актах, які визначають їх статус.

Пропонується вдосконалити зміст Закону України «Про Державну прикордонну службу України» таким чином: 1) викласти назву та частину 1 статті 22 в новій редакції; 2) змінити закріплене в статті 3 формулювання такого принципу, як «взаємодія з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими об'єднаннями при здійсненні покладених на Державну прикордонну службу України завдань».

Обґрунтовується доцільність оцінювання ефективності взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами за такими критеріями: 1) рівнем довіри: а) громадян до Державної прикордонної служби України та правоохоронних органів, які взаємодіють між собою; б) суб'єктів, що взаємодіють один до одного; 2) станом прикордонної безпеки в регіоні та державі; 3) швидкістю оброблення і передавання аналітичної, статистичної та іншої інформації між суб'єктами взаємодії; 4) відповідністю між оцінкою ризику та обраним варіантом захисту, витратами на його мінімізацію до прийняттого рівня; 5) кількістю порушень керівництвом і співробітниками суб'єктів, що взаємодіють, норм законодавства, зокрема антикорупційного, а також порушень розробленого та погодженого ними плану взаємодії. Наголошується на недоцільності виділяти професіоналізм співробітників як критерій оцінювання взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є однією із перших комплексних спроб враховуючи останні досягнення правової доктрини, положення чинного законодавства України та практику їх реалізації визначити сутність та особливості адміністративно-правового забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами та обґрунтувати пріоритетні напрямки його удосконалення.

Теоретична і практична цінність висновків та положень дисертації підтверджується тим, що вони можуть бути використані для подальшого вивчення адміністративно-правового забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами; підготовки навчально-методичної літератури та проведення лекційних, семінарських і практичних занять із навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи», «Кримінальна юстиція»; а в перспективі уточнення та доповнення чинних законів та підзаконних актів, розроблення проєктів нормативно-правових актів з метою поліпшення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами.

Ключові слова: взаємодія, Державна прикордонна служба України, правоохоронні органи, адміністративно-правове забезпечення, принципи, форми, методи, оцінювання.

SUMMARY

Baidyuk I. I. Administrative and legal support of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 – Law. – Sumy State University, Sumy, 2021.

The dissertation is devoted to the definition of the peculiarities of administrative and legal support of the interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies, the existing gaps of its realization and substantiation of the directions of their elimination.

It is proposed that the interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies be understood as implementation by the State Border Guard Service of Ukraine and state law enforcement agencies within the limits of its powers and on the basis of the provisions of the law agreed upon in place, time, and with the most rational and effective use of opportunities, actions and measures to achieve a common goal.

In scientific work the genesis of the institute of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies was further developed, in particular, the following stages were singled out: 1st stage (from July 31, 2003 to 2006), which begins with the establishment of the State Border Guard Service of Ukraine and its interaction with law enforcement agencies on the basis of the instruction of 1994, which later expired; 2nd stage (2006–2015), the beginning of which is due to the approval of the Concept of Development of the State Border Guard Service of Ukraine, one of the areas of which was to improve its cooperation with law enforcement agencies of Ukraine; 3rd stage (from 2015 to the present), which was marked by special conditions of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies and security forces on the territory of the Joint Forces operation, their participation in joint special border operations.

It is established that the purpose of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies is derived from the purpose of law enforcement activities and the purpose of each subject of interaction and is to maintain conditions for protection of statutory interests of man, society and state at the state border and border areas. timely response to threats that may or have already harmed such interests, their neutralization and elimination of consequences.

It turns out that the goal determines the task of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies, which cover preventive, restorative and punitive legal relations arising during law enforcement activities by these entities at the state border and within border areas.

The principles of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies are classified into: 1) general principles (rule of law, legality, respect and observance of human and civil rights and freedoms, equality, scientificity, planning); 2) special principles (personal responsibility of management and employees of the subjects of interaction for its consequences, combination of open, secret and conspiratorial forms and methods of activity,

efficiency, efficiency of forms and methods of interaction, professionalism of employees of subjects of interaction, coherence of actions of subjects of interaction and the independence of each of them within their powers).

It is proposed to understand the administrative and legal support of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies as regulation by administrative and legal norms of legislative and by-laws of levels, directions, forms, methods, other conditions of interaction of the specified subjects and direct realization by the last the responsibilities distributed between them within such interaction for the purpose of maintenance of conditions for protection of interests of man, society and the state at the state border and within the border areas, timely response to threats that may or have already harmed such interests, their neutralization and elimination of consequences. Features of administrative and legal support of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies are highlighted.

It is noted that due to the lack of a joint normative act, the provisions of which would determine the conceptual basis of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies, it is advisable to develop and approve a joint order of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies.

The author's understanding of the concept of "forms of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies" is formulated and their types are determined: 1) exchange of information; 2) joint operations, in particular, conducting border operations; 3) joint patrols outside checkpoints at the state border; 4) joint coordination of the activities of other entities within the given competence; 5) conducting joint training of employees, scientific and methodological activities.

The essence of methods of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies is determined and administrative (regulatory, administrative methods, method of coercion), organizational (methods of planning, forecasting, information support, decision making, organization of

execution of decisions and control over execution, instruction, work with personnel) and economic methods are distinguished.

The grounds for improper legal responsibility of the State Border Guard Service of Ukraine and law enforcement agencies as subjects of cooperation are revealed and the provisions on its definition are improved.

The foreign experience of activity and interaction of border service agencies and public administration agencies performing law enforcement functions is summarized (Poland, Latvia, USA, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Georgia, Moldova). It turns out that the legal basis for the interaction of border authorities of these states with other entities are contained in laws and regulations that determine their status.

It is proposed to improve the content of the Law of Ukraine "On the State Border Guard Service of Ukraine" as follows: 1) to state the title and part 1 of Article 22 in a new wording; 2) change the wording of the principle enshrined in Article 3, such as "interaction with public authorities, local governments and public associations in carrying out the tasks assigned to the State Border Guard Service of Ukraine".

The expediency of assessing the effectiveness of the interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies on the following criteria is substantiated: 1) the level of trust: a) citizens in the State Border Guard Service of Ukraine and law enforcement agencies that interact with each other; b) entities that interact with each other; 2) the state of border security in the region and the state; 3) the speed of processing and transmission of analytical, statistical and other information between the subjects of interaction; 4) the correspondence between the risk assessment and the chosen option of protection, the cost of minimizing it to an acceptable level; 5) the number of violations by the management and employees of the interacting entities of the norms of the legislation, in particular anti-corruption, as well as violations of the interaction plan developed and agreed by them. It is emphasized that it is inexpedient to single out the professionalism of employees as a criterion for assessing the interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies.

The scientific novelty of the results is that the dissertation is one of the first comprehensive attempts given the latest achievements of legal doctrine, current legislation of Ukraine and the practice of their implementation to determine the essence and features of administrative and legal support of the interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies and to substantiate the priority areas for its improvement.

The theoretical and practical value of the conclusions and provisions of the dissertation is confirmed by the fact that they can be used for further study of administrative and legal support of interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies; preparation of educational and methodical literature and conducting lectures, seminars and practical classes in the disciplines of "Administrative Law", "Judicial and law enforcement agencies", "Criminal Justice"; and in the future to clarify and supplement existing laws and bylaws, as well as the development of draft regulations in order to improve the interaction of the State Border Guard Service of Ukraine with law enforcement agencies.

Key words: interaction, State Border Guard Service of Ukraine, law enforcement agencies, administrative and legal support, principles, forms, methods, evaluation.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Байдюк І. І., Резнік О. М. Взаємодія Державної прикордонної служби України з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку і державного кордону. *Держава і регіони*. 2018. № 4 (62). С. 74–78.
2. Байдюк І. І. Принципи взаємодії Державної прикордонної служби України з іншими правоохоронними органами. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2019. № 4, т. 87. С. 62–70.
3. Байдюк І. І. Генезис інституту взаємодії Державної прикордонної служби України з іншими правоохоронними органами. *Право і Безпека*. 2019. № 4, т. 75. С. 38–42.
4. Байдюк І. І. Місце норм права в адміністративно-правовому забезпеченні взаємодії Державної прикордонної служби України з іншими правоохоронними органами. *Vishegrad Journal on Human Rights*. 2021. № 1. С. 73–78.
5. Байдюк І. І. Методи взаємодії Державної прикордонної служби України з іншими правоохоронними органами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2021. № 66. С. 123–128.
6. Байдюк І. І. Оцінювання ефективності взаємодії Державної прикордонної служби України з іншими правоохоронними органами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 8. С. 208–211.

Тези наукових доповідей:

7. Байдюк І. І. Поняття та особливості взаємодії Державної прикордонної служби України з іншими правоохоронними органами. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції : у 2 ч. (м. Суми, 20–21 травня 2020 р.). Суми : Сумський державний університет. 2020. Ч. 2. С. 32–36.

8. Байдюк І. І. *Форми взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Хмельницький, 17 квітня 2021 р.). Хмельницький : ХНУ, 2021. С. 9–13.
9. Байдюк І. І. *Відповідальність Державної прикордонної служби України та інших правоохоронних органів як суб'єктів взаємодії в сфері охорони державного кордону. Регіональні особливості злочинності: сучасні тенденції та стратегії протидії* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 14 травня 2021 р.). Кривий Ріг : КННІ, 2021. С. 195–200.